

Symfónia

Symfónia je dielo z oblasti klasickej hudby určené pre symfonický orchester. Názov pochádza z gréckeho slova symfonia (znamená to „súzvuk“).

Počiatky symfónie siahajú do obdobia baroka. Medzi jej vzdialeného predchodcu patrí operná predohra s tromi časťami, Ďalším dielom významným pre rozvoj symfónie bolo tzv. *ripieno concerto*, ktoré nieslo titul koncert .Príkladom takéhoto diela je slávny Brandenburský koncert č. 3 Johanna Sebastiana Bacha.

Symfónia začala dostávať dnešné črty až v období klasicizmu. Došlo k zaradeniu tretej, tanečnej časti, ktorú tvoril menuet a trio. Zaslúžili sa o to skladatelia tzv. „mannheimskej školy“, medzi inými Johann Stamitz. Vznikla tak štvorčasťová symfónia, o ktorej ústálenie sa zaslúžil najmä „otec symfónie“ Joseph Haydn a ktorú neskôr rozvíjal Wolfgang Amadeus Mozart.

K významnému posunu vo vývoji symfónie došlo vďaka Ludwigovi van Beethovenovi. Zlomovým dielom v tomto smere bola jeho Symfónia č. 3 „Eroica“. Beethoven významne pozmenil charakter všetkých symfonických viet. V tretej časti menuet nahradil scherzom. V záverečnej vete Symfónie č. 9 po prvýkrát využil v symfónii vokálny part. Beethovenove symfónie sa stali štandardom a neprekonateľným ideálom pre nasledujúcich skladateľov. Tí využívali Beethovenovu formu, ktorú obohacovali o širší harmonický slovník a nové zvukové možnosti orchestra. Medzi nich patrili napríklad Carl Maria von Weber, Robert Schumann a Felix Mendelssohn-Bartholdy. Nová kapitola sa začala písať s príchodom originálnej Fantastickej symfónie Hectora Berliozu.

V 20. storočí sa veľkoleposť symfónii prehlbovala čoraz početnejším orchestrom i dlhším trvaním skladby. Medzi najvýznamnejších symfonikov 20. storočia patria Gustav Mahler a Dmitrij Šostakovič. Postupne došlo k rôznym zmenám v symfonickej stavbe – vznikali symfónie s piatimi časťami aj symfónie jednočasťové . Vyvinula sa i symfónia menšieho rozsahu označovaná ako *sinfonietta*. Jednu z najznámejších skomponoval Leoš Janáček

Charakteristika : Symfónia je rozsiahle a závažné orchestrálne dielo. Považuje sa za vrcholné hudobné dielo a takmer každý skladateľ sa rozhodol vyskúšať si na symfonickej tvorbe svoje skladateľské zručnosti, um a fantáziu. Symfónia poskytuje priestor pre rozvoj bohatých hudobných myšlienok pri využití všetkých základných hudobných foriem. Od čias Beethovena symfónie zvyčajne neskrývajú len bohatstvo hudobné ale aj ideové. Často predstavujú odrážajú duševné pochody skladateľa a jeho zápas o vyjadrenie umeleckej pravdy. Symfónia môže byť dielom absolútnej i programovej hudby.

Forma typickej symfónie je nasledovná:

- 1. veta – v rýchlom tempe (často *allegro*) v sonátovej forme
- 2. veta – v pomalom tempe (často *adagio*, prípadne *andante*), často v piesňovej forme alebo forme variácií
- 3. veta – tanečného charakteru, obvykle *scherzo*, v období klasicizmu *menuet* a *trio*
- 4. veta – v rýchlom tempe (*allegro* alebo rýchlejšie), vo rondovej alebo sonátovej forme

Úlohy :

1. Vedieť povedať stručnú históriu symfónie
2. Vedieť schému typickej symfónie
3. Vymenovať 5 najslavnejších symfónii (ich názvy spolu s autormi)

Materiál :

<https://www.eurodidact.sk/apps/ihv3/index.html#resources/catalog/theory/poslechove-skladby/04.json>

<https://www.youtube.com/watch?v=T6b6OdCcdbA>